

УДК 631.3(063.74):001.4

Сирота В., ст.наук. співроб. (УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого)

Рекомендації щодо вибору національних стандартів типу А з переліку НД, які в разі добровільного застосування є доказом відповідності продукції Технічному регламенту безпеки машин та устаткування

Викладено результати досліджень використання нормативних документів типу А на загальні вимоги безпеки до сільськогосподарських машин.

Ключові слова: безпека, вимоги, випробування, машина, тип стандарту, європейське законодавство.

Суть проблеми. У сфері випробувань сільськогосподарської техніки склалася ситуація, коли техніку та обладнання випробовують на відповідність кільком стандартам на загальні вимоги безпеки.

Випробування як процес визначення характеристик, в тому числі безпеки, набуває особливої ваги. При цьому визначальну роль відіграє те, які ці вимоги і наскільки вони відповідають європейським та міжнародним вимогам.

Викладення основного матеріалу. Перелік

національних стандартів під Технічний регламент містить стандарти різних типів:

Стандарти типу А (основні стандарти з безпеки) містять основні поняття, принципи проектування та загальні аспекти, що поширюються на всі машини. (ДСТУ EN 292, ДСТУ EN 1553, ДСТУ ISO 4254-1)

Стандарти типу В (групові стандарти з безпеки) розглядають один з аспектів безпеки чи один з видів пристроїв безпеки, які можна застосовувати до цілого ряду машин (ДСТУ EN 294, ДСТУ EN 349, ДСТУ EN 563,

ДСТУ EN 982 та ін.)

– стандарти типу В1 стосуються спеціальних аспектів безпеки (наприклад, безпечних відстаней, температури поверхонь, шуму);

– стандарти типу В2 стосуються пристроїв безпеки (наприклад, пристроїв дворучного керування, блокувальних пристроїв, пристроїв, чутливих до тиску, захисних пристроїв).

Стандарти типу С (стандарти з безпеки машин) містять детальні вимоги з безпеки для певної машини чи групи машин (ДСТУ EN 632, ДСТУ EN 690, ДСТУ EN 704, ДСТУ EN 980 та ін.)

Використання стандартів типу С не викликає ніяких проблем. Перелік нараховує 26 таких стандартів. У всіх цих стандартах є посилання на ДСТУ EN 292 та ДСТУ EN 1553, стандарти на загальні вимоги безпеки.

ДСТУ EN 1553 містить вимоги безпеки та контролю стосовно конструкції і зовнішнього оформлення всіх типів самохідних сільськогосподарських машин з робочим місцем оператора, а також навісних, напівнавісних або причіпних сільськогосподарських машин, за винятком тракторів (визначених у статті 1 Директиви Ради 74/150/EWG) і сільськогосподарських літаків, а також автомобілів на повітряній подушці і є стандартом типу А. В стандарті є посилання на ДСТУ EN 292-2, таблиці 1, 3, 4 і 6 ДСТУ EN 294, які гармонізовані з вимогами європейських стандартів щодо безпеки гідросистем та їх складових частин, блокувальних та захисних пристроїв, карданних валів та їх кожухів, умовних позначок засобів відображення інформації. Використання лише цього стандарту, як правило, недостатньо для розгляду характерних видів небезпеки від машин. Додаткові вимоги безпеки надані у стандартах типу С, якщо вони існують для даного типу машини. Одночасне використання цього стандарту і спеціального, що стосується тільки даної машини, забезпечує необхідний обсяг вимог.

ДСТУ EN 292-1 та ДСТУ EN 292-2 визначають основну термінологію, загальні методи проектування, технічні принципи та технічні умови, щоб допомогти конструкторам і виробникам досягати безпеки конструкції машин. Виконання вимог, встановлених в ДСТУ EN 292-2, забезпечує відповідність європейському законодавству з питань безпеки машин. Ці стандарти також є стандартами типу А. За відсутності відповідного стандарту типу С під час оцінки безпеки машини можна застосовувати стандарт ДСТУ EN 292-2 разом з першою частиною.

Перелік містить ще один стандарт на загальні вимоги безпеки – це ДСТУ ISO 4254-1. Цей стандарт встановлює загальні вимоги щодо безпеки та контролю стосовно зовнішнього оформлення навісних, напівнавісних, причіпних та самохідних машин, що їх використовують в сільському господарстві. Крім того, цей стандарт містить настанови щодо інформації, яку має надати виробник для забезпечення безпечних методів роботи (охоплюючи також залишкові види небезпеки).

Цей стандарт містить також перелік характерних видів небезпеки (наведено в додатку А), небезпечних ситуацій та випадків, які стосуються сільськогосподарських машин, що їх експлуатують в умовах, передбачених виробником (див. розділ 4). Відповідно до європейських директив додатково застосовують Додаток С.

Цей стандарт не поширюється на:

- трактори;
- повітряні судна;
- транспортні засоби на повітряній подушці;
- газонне і садове устаткування.

Цей стандарт не розглядає види небезпеки, що стосуються навколишнього середовища, дорожньої безпеки, електромагнітної сумісності, вібрації або вала відбору потужності (РТО) та його захисного пристрою, що з'єднує самохідну машину/трактор та перший підшипник приймальної машини. Цей стандарт не поширюється на види небезпеки, пов'язані з доглядом та ремонтом, які виконує служба сервісу.

В цьому стандарті є вже посилання на ISO 12100, який в Європі замінив EN 292, а в Україні відсутній. В цьому ж стандарті встановлені вимоги до настанов щодо експлуатування згідно з ДСТУ ISO 3600, вимоги до гідравлічних і пневматичних систем повинні відповідати міжнародним стандартам ISO 4413 та ISO 4414 відповідно.

Висновки.

1. На даний час необхідно користуватися, як основним, стандартом ДСТУ EN 1553 (тут також є проблема: в країні на сьогодні відсутні стандарти ISO 5006-1, ISO 5006-2, ISO 5006-3, ISO 5721 щодо оглядовості, на які подане посилання в цьому стандарті. А тому самохідні машини необхідно перевіряти за п. 5.1.7 ДСТУ ISO 4254-1).

2. Після надання чинності в країні ISO 12100 вилучити з переліку ДСТУ EN 1553 та ДСТУ EN 292, скасувати їх чинність, а загальні вимоги безпеки перевіряти згідно з ДСТУ ISO 4254-1.

Список літератури

1. Закон України « Про стандарти, Технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» від 01.12.2005 р. № 3164-IV.

2. Наказ Держспоживстандарту від 15 березня 2011 року N 99 про затвердження Переліку національних стандартів, які в разі добровільного застосування є доказом відповідності продукції вимогам Технічного регламенту безпеки машин та устаткування.

3. Автоматизована інформаційна система підприємства ІС "ЛЕОНОРМ-ІНФОРМ" (www.leonorm.com.ua).

4. Стандарти України. Показчик 2011: У 7-ми томах. Алфавітний показчик / Укладачі: Ковальова І.В., Павлюкова В.А.; за заг. ред. Іванова В.Л. – Львів: ПП Науково-технічний центр «Леонорм-Стандарт», 2011.

5. Межгосударственные стандарты. Указатель 2011 в 6 т. / Составители: Ковалева И.В., Павлюкова В.А.; под общ. ред. Иванова В.Л. – Львов: ЧП НТЦ «Леонорм-Стандарт», 2011.

Аннотация. Изложены результаты исследований использования нормативных документов типа А на общие требования безопасности к сельскохозяйственным машинам.

Summary. The results of studies concerning the using of Type A regulations on general safety requirements for agricultural machines are cited.

Стаття надійшла до редакції 16 жовтня 2012 р.